

AZ IGAZSÁGOSSÁGRÓL ELŐSZÓ

LACZKÓ SÁNDOR – DÉKÁNY ANDRÁS

Az igazságosság mibenlétét filozófiai vizsgálódás tárgyává tenni sikertelenséggel kecsegtető vállalkozás. Interpretációnk során ugyanis a különböző alapállások, megközelítési módok, 'igazság-definíciók' és argumentációk rendkívül széles és gazdag választékával szembesülünk, amelyek közül több egyenesen az igazságosság létét és lehetséges voltát is tagadja. Az emberi létezmód sokfélesége és történetisége – csakúgy mint a *szeretet*, az *erény*, a *bűn*, a *barátság*, a *lelkiismeret* és a *gyűlölet* fogalmi analízise esetében – nem teszi lehetővé számunkra, hogy az igazságosságról, mint önmagában (meg)álló fogalomról, problémáról, 'fenoménról' beszéljünk. A társfogalmak és rokonproblémák bonyolult viszonyrendszerébe ütközve cseppet sem könnyű kulcsot találnunk az igazságosság filozófiai értelmezéséhez.

Miért és mire (való) az igazságosság? Miért szerették volna a különböző korok és kultúrák emberei olyannyira tetten érni, megfogni, sőt megvalósítani az igazságosság ideáját, ha folytonosan csak hiányával, illékonyságával, problémás voltával, sőt egyenesen megvalósításának a lehetetlenségével szembesültek? Megalapozhatóak-e bármilyen módon is az igazságosságról szóló diskurzusok? Mert mi is az igazságosság? Erény? Idea? Eszme? Netán egy tűnékeny képzet, esetleg mindössze egy fikció? Avagy pusztán egy olyan regulatív fogalom, amelynek megvalósítására annak ellenére is törekednünk kell, hogy abszolút értelemben megvalósíthatatlan? Igazságosság nincs, csak annak hiánya van, s talán éppen azért kell mellette érvelnünk, hogy legyen? Mert hogy mi is valójában az igazságosság, az csak akkor derülne ki számunkra, ha semmilyen formában és semmilyen módon sem próbálnánk megvalósítani, s lemondanánk róla.

Az igazságosság problémájának egyik megközelítési módja arra a kérdésre irányul, hogy számít-e a másik ember? Számít-e a másik ember, mint személy, egyén, s számít-e, illetve hogyan számít maga a közösség? Miért van, hogy hamarabb támad képzetünk a bennünket ért igazságtalanságról, mint az igazságosságról? Talán mert az igazságosság univerzális, az igazságtalanság pedig mindig konkrét? S hogyan áll egymással viszonyban az igazság és a hazugság? S miért, hogy bár minden embernek van képzelete az igazságról, ezek között mégis oly nagy az eltérés? S hogyan viszonyul egymáshoz az emberi és az isteni igazságosság?

Kérdések halmaza, amelyekből kiviláglik, hogy mennyire bonyolult és képlékeny fogalom az igazságosság, sőt talán egyenesen megfejtethetlen problémahalmaz. Mégis – mi mást tehetnénk –, a megértésére törekszünk.

* * *

A Lábjegyzetek Platónhoz: Az igazságosság című konferencia szervezőiként, a kötet szerkesztőiként nem volt, s nem is lehetett a célunk a felvetődő kérdések hiánytalan megválaszolása. Mint ahogyan az eddigi konferenciák, illetve kötetek esetében is tettük, mindössze 'lábjegyzeteket' kívántunk fűzni a meglehetősen régi keltezésű problémá(k)hoz. A konferencia- és könyvsorozat elindítását a fogalmak tisztázásának az igénye vezérelte. Olyan fogalmakat, illetve problémákat igyekeztünk 'lábjegyzetelni', amelyek első, mondhatni klasszikus előfordulásai az antikvitásban gyökereznek, de amely fogalmak, illetve problémák ma is jelen vannak gondolkodásunkban. A konferencia- és könyvsorozat Whiteheadtól kölcsönzött címe ugyan Platónra utal, de egyúttal a kutatások minden irányban, minden korra és tudásterületre történő kiterjesztésére is ösztönöz bennünket.

Az igazságosság kapcsán kérdésünk jobbra ugyanaz, mint korábbi témáink, a *szereket*, az *erény*, a *bűn*, a *barátság*, a *lelkiismeret* és a *gyűlölet* esetében volt. Nevezetesen, milyen módon lehetséges az igazságosság (a *szereket*, az *erény*, a *bűn*, a *barátság*, a *lelkiismeret* és a *gyűlölet*) összefüggésrendszeréről teoretikusan (vagy éppen praktikusan), az értelmezési hagyomány hívó szavát és a probléma mai relevanciáját is figyelembe véve értekezniük?

Tanulmánykötetünk a *Magyar Filozófiai Társaság* és az *SZTE BTK Filozófia Tanszéke* szervezésében Szegeden, 2008. május 15-16-án megtartott, *Lábjegyzetek Platónhoz: Az igazságosság* című tanévzáró konferencián elhangzott 27 előadás szerkesztett, gondozott, és kötetünk számára kibővített anyagát tartalmazza. *Lábjegyzetek Platónhoz* sorozatcímen immáron hetedik alkalommal került sor tanévzáró konferenciára Szegeden. A rendezvénysorozat a Magyar Filozófiai Társaság évenként megrendezésre kerülő nagyrendevénye. A 2002-ben megrendezett *A szereket* alcímű konferencia előadásai nem jelentek meg nyomtatásban, míg *Az erény* (2003) alcímű rendezvény anyaga képezte a *Lábjegyzetek Platónhoz* című könyvsorozat első kötetét. Bár *A bűn* alcímű (2004) rendezvény volt a konferenciasorozat harmadik állomása, az ott elhangzott előadások szövegeit a könyvsorozat 2–3. köteteként jelentettük meg, s ezzel szinkronba hoztuk a konferencia- és könyvsorozat sorszámozását. A konferenciasorozat 4., *A barátság* alcímű (2005) rendezvényének anyaga egyben a könyvsorozat 4.

köteteként látott napvilágot. Ezt követte *A lelkiismeret* című konferencia (2006), illetve annak tanulmánykötete a sorozat 5. köteteként, majd pedig *A gyűlölet* problematikája képezte vizsgálódásaink tárgyát (2007), s egyben a könyvsorozat 6. kötetét. Jelen tanulmánykötetünk pedig a könyvsorozat 7. köteteként jelenik meg.

A kötet szerkesztése során az előző kötetekben már megszokott tematikus és időrendi, illetve problématörténeti elrendezési módot eszközöltük. A szövegek jegyzetanyagát egységesítve, lábjegyzetként helyeztük el. Az idegen szavakat és a műcímeket kurziváltuk. A konferencián elhangzott nagyelőadások az egyes tematikus és/vagy időrendi blokkok kezdőszövegei lettek.

Megköszönve a kötet szerzőinek (a konferencia előadóinak) a munkáját, abban a reményben tesszük közzé az igazságosságról szóló tanulmány-kötetünket, hogy 'lábjegyzeteink' számot tarthatnak az olvasók érdeklődésére.